

Učiteljski Tovariš.

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Krčko učiteljsko društvo v Istri.“ — Naši uzori. — V premislok. — Naše ljudsko šolstvo. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

„Krčko učiteljsko društvo v Istri.“

„Krčko učiteljsko društvo“ v Istri je prijavilo z dopisom z dne 5. februarja t. l. svoj izstop iz „Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev“. Ta svoj korak je motiviralo društvo s tem, da ne odobrava pisave „Učit. Tovariša“ kot „Zavezinega“ glasila, kar se tiče Istre, in ker je „Uč. Tov.“ vzlie „tolikim“ opominom baje prekršil obvezo, dano pri zadnji glavni skupščini na Bledu.

To vest so vsi naši klerikalni in našim težujam nasprotni listi priobčili z velikim zadoščanjem ter obenem podarjali, da obrača vse „zavedno“ in „pametno“ učiteljstvo ogorčeno hrbet „liberalni“ učiteljski zvezi itd., kakor je že njih oficijalna navada in — potreba. O tem nam pač ni treba dalje izgubljati besed.

Že takrat smo slutili, da je bila stvar umetno vprizorjena od gotovih nam v pristni krščanski ljubezni stalno naklonjenih krogov in prepričani smo bili skoro docela, da je bilo pri tej izjavi pač še najbolj nedolžno istrsko — učiteljstvo.*)

*) Zadnji čas so se lotili klerikalci vološkega učit. društva ter nameravajo doseči svoj namen pri zborovanju v Zametu, dne 14. t. m.

Naši uzori.

Ne tu na zemlji zapuščeni
iz ognja našega srca,
iz isker našega duha; —
iz luči večne so rojeni,
le v njenem se žare plameni.
Zato pa sveti vsak uzor
nam gor, kjer njegov je izvor.
S. Gregorčič.

Otroške sanje, mladeniško navdušenje, uzori! Kje je konec jednim, začetek drugim? Kot otroci dobrih skrbnih starišev smo goreli v ljubezni do svojih roditeljev. Bolelo nas je, da še nismo močnejši in jim še ne moremo olajšati dela, odvzeti jim skrbi za nas. A ko dorastemo, hočemo že pokazati, kako jih ljubimo! Učiti se hočemo vsakega dela in raznih rokodelstev! Stariši pa naj mirno in veselo gledajo svoje pridne otroke, ki so jim napolnili dom z raznimi udobnostmi ter opravljajo mesto njih vsako delo. — Tako smo modrovali otroci kratkohlačniki. So li bili to uzori?

V ljudski šoli smo slišali o revnih divjakih, ki živijo, kakor nema živina, ne poznajo pravega Boga, nimajo šol in ne drugih kulturnih priprav ter uživajo celó človeško meso.

Pa pustimo to in popečajmo se nekoliko z dejstvom samim, da i mi pred učiteljsko javnostjo osvetlimo to afero.

Najprvo nam je konstatirati, da je pristopilo „Krčko učiteljsko društvo“ „Zavezi“ vsled sklepa svojega občnega zbora, a izstop iz „Zaveze“ je sklenil sam edini društveni odbor!

V zmislu društvenih pravil je smatrati ta sklep neveljavnim, in mi se le čudimo, kako si je mogel sam odbor prisvajati kompetenco v tako velevažnem in kočljivem vprašanju. Prevažen bi bil tak sklep že samo iz ozirov na učiteljsko organizacijo; tem važnejši in pomembnejši pa je z ozirom na sedanje naše politično napete razmere. Saj je moral vsakdo, ki te razmere vsaj nekoliko pozna, z matematično sigurnostjo pričakovati, da si bo te zadeve s pohlepnostjo polastila naši svobodni organizaciji nasprotna stranka ter jo fruktificirala za-se, v svoje politične namene. In to se je zgodilo v najobilnejši meri od internacionalne klerikalne stranke, katera je že zdavnaj pripravljeno in — naročeno

Vsled nenaravnega razmerja v društvu namerava izstopiti vse slovensko učiteljstvo in kar je naprednih svobodomiselnih hrvatskih učiteljev iz društva ter si osnovati neodvisno učiteljsko društvo. *Uredn.*

Izvedeli smo tudi, da se širi tam kultura le po misijonarjih. Takoj nas je vleklo med te zapuščene reveže, hoteli smo postati misijonarji. Videli smo v duhu, kako nas tisti zaničevani in zatirani rudečkožci verno poslušajo in ubogajo, kako napredujejo pod našim vplivom in kako se vedno bolj prijateljujejo z nami belokožci. So li bili to uzori?

Jaz niti ne vem, kedaj, niti kako se je ta ukrep v nas zadušil. Naenkrat nismo hoteli v gimnazijo, pač pa v učiteljišče.

Tam smo se tekom dveh, treh let že popolnoma zavedli vzvišenosti svojega bodočega poklica. Kakor popred o misijonarjih, videli smo sedaj svoje uzore v znamenitih učiteljih-buditeljih, kakršna sta Komenský in Pestalozzi. Osobito zadnji se nam je smilil, ker je navzlic vsem mogočim neugodnostim ostal zvest svojim uzorom, ker je tako vztrajno izvrševal dejansko ljubezen do bližnjega.

Tudi mi smo hoteli slediti njegovemu vzgledu, tudi mi smo hoteli prenašati vse mogoče nezgode v svojem poklicu, da, še želeli smo si istih, da bi mogli tembolj pokazati svojo resno voljo. — Zaželeli smo si priprosto gorsko vasico, kjer bi nas čakalo v šoli in zunaj nje mnogo trudapolnega dela. A hoteli smo vse voljno pretrpeti, samo da koristimo narodu

izjavo že nestrano pričakovala. To je bil tudi edini uspeh Vašega sklepa, gg. odborniki, dasi znabiti ni bil to Vaš namen.

A, oglejmo si sedaj razloge, ki so dovedli odbor „krčkoga učit. društva“ do tega koraka. „Učit. Tovarišu“ se očita, da je prekršil obvezo, dano pri zadnji glavni skupščini „Zaveze“ na Bledu glede pisave o istrskih razmerah.

To očitavanje je popolnoma brez vse podlage in mi celo sumimo, da častiti odbor krčkoga učit. društva dotičnega sklepa „Zavezine“ delegacije najbrže niti — ne pozna! — Sicer je bil dotični predlog sam na sebi že nekaka „posebnost“, a vsled izrecne želje dveh istrskih delegatov ga je „Zavezina“ delegacija drage volje vsprejela, da s tem pokaže svojo lojalnost napram istrskemu učiteljsstvu. Dotična sprejeta resolucija se pa glasi doslovno tako-le:

„Uredništvu „Učit. Tov.“ se naroča, da sme natiskavati le take članke o istrskih razmerah, ki jih je prejelo potom predsedništva dotičnih okrajnih učit. društev.“

Ta resolucija pa ne velja tudi za koperski okraj, kajti sprejet je bil koj na to še drugi dodatni predlog, ki so ga stavili delegatje učiteljskega društva za koperski okraj, po katerem je bil od zgoraj omenjene resolucije izvzet oni del Istre, ki pripada okraju koperskemu.

„Učit. društvo koperskega okraja“ se namreč ni strinjalo z nazori ostalih istrskih učit. društev, ampak je izreklo „Zavezinemu“ vodstvu svoje popolno zaupanje ter je izjavilo, da se povsem strinja z delovanjem „Zaveze“ in odobruje pisavo „Učit. Tovariša“!

„Učit. Tov.“ je bil torej glede dopisov iz Istre obvezan držati se omenjenega sklepa le pri učiteljskem društvu krčkem, vološkem in pri „Nar. Prosvjeti“, nikakor pa ne pri učit. društvu za koperski okraj.

Pregledali smo še enkrat vse številke „Učit. Tov.“, ki so izšle po zadnji glavni skupščini „Zaveze“, pa nismo mogli najti ničesar, kar bi utegnilo toli občutljive gg. odbornike „krčkoga učit. društva“ količkaj tangirati. Razun male notice,

našemu in povzdignemo njega naobrazbo. Mislili smo pa tudi, da so povsod, navzgor in navzdol, prepričani o vzvišenosti našega stanu in pričakovali smo, da bodo jedni kakor drugi naše delovanje le z veseljem in priznanjem sprejeli.

In ko smo se s takim navdušenjem razhajali od učiteljskega zbrali smo se še jedenkrat ter pri čaši ječmenoveca ponosno klicali: „Grom in peklo, prazne vaše proti nam so steke“. Podali smo si roke ter slovesno prisegli: „Da sree zvesto kakor zdaj, ostalo bode vekomaj“.

Kaj bi bili mi takrat storili in kaj bi bili dosegli, ako bi nas bili sprejeli in nadalje vodili jednako navdušeni možje!

A godilo se nam je, kakor Pestalozziju, samo naš duh je bil neprimerno slabši od njegovega. Prinesli smo seboj mnogo navdušenja, a malo praktične izurjenosti. Ni v šoli, ni zunaj nje nismo bili dovolj samostalni. Mnogo časa je minilo, predno smo našli pravo pot, če smo jo sploh našli. — Med tem pa so vplivali na nas razni „izkušeni“ šefi in tovariši, ki so si znali službo olajšati, bolelo nas je občno preziranje našega važnega stanu, tlačil nas je birokratizem od zgoraj, naša brezpravnost nam je pristigla peruti, razna polena so nam izpodbijala noge in naša gmotna beda potisnila nas je popolnoma k tlom.

ki jo je „Učit. Tov.“ ponatisnil iz drugih listov o nekem preganjanem, a pri sodišču nedolžnim spoznanem učitelju, ni bilo ves čas iz Istre tiskane niti besedice! In dotični učitelj slušbuje — notabene! — v koperskem okraju!

Iz tega sledi — in to smo primorani zaradi javnosti pribiti —, da je postopal „Učit. Tovariš“ popolnoma korektno, nasprotno pa, da je postopal častiti odbor „krčkoga učit. društva“ nekorektno, lahkomišljeno in brez podlage.

In sedaj smo uverjeni, da se bodo pri naših tovariših v Istri zopet oglašali znani naši „prijatelji učiteljsstva“ ter skušali mej njimi uprizoriti novo ogorčenje, proteste, izjave... proti „Zavezi“. Pričakujemo pa, da gg. tovariši — sedaj, ko so čuli oba zvona — ne bodo šli vnovič na — led ter da bodo izprevideli, da je naš današnji odgovor le logična in potrebna posledica prejšnjih dogodkov.

A še na nekaj moramo opozarjati. Čudno se nam zdi, da se je moglo ogorčenje napram „Učit. Tov.“ roditi ravno na otoku Krku, kjer je ta časopis najmanj razširjen, kjer ga celo učiteljsstvo pozna jedva po — imenu; kajti, kolikor nam je znano, ima naše glasilo v celem tamošnjem okraju en sam naročnik! Prepričani smo, da bi cele te afere ne bilo danes na dnevnem redu, ko bi tamošnji gg. tovariši naš list bolje poznali in ga čitali, ko bi vanj dopisovali ter v njem razmotrivali razna pereča strokovna, stanovska in lokalna vprašanja. Dopisi prihajajo v „Učit. Tov.“ iz vseh krajev naše domovine, le iz tužne Istre je vse tiho, mrtvo... Nečemo trditi, da so vsi dopisi, kar jih priobči „Učit. Tov.“ dobri; lahko je vmes tudi kaj pomanjkljivega, napačnega. Ali, tudi to je potrebno! Pojmi naj se bistrijo in potem: clara pacta...! Za lokalne dopise uredništvo seveda ne more prevzeti odgovornosti, zato drage volje priobčuje i nasprotna mnenja, v kolikor ista ne nasprotujejo „Zavezinemu“ principijelnemu stališču.

Vodilna ideja, ki jo zastopa „Učit. Tov.“ kot „Zavezino“ glasilo pa je in ostane: svobodna šola, neodvisno, gmotno dobro podprto učiteljsstvo. „Učit. Tovarišu“ ni namen uganjati kakoršenkoli osobni

Kje so naši mladeniški uzori in kje smo mi? Iz ponosnih orlov, ki so hoteli potegniti človeštvo s seboj proti zvezdam, postali smo krotke žolne, ki kljujejo vsaka v svojem kraju, jedna krepkeje druga bolj tiho a v večnem strahu, če bo mogoče dobiti dovolj hrane sebi in svojem.

Marsikdo se je navadil plašč po vetru obračati, marsikomu se je skrivilo hrbtišče in le nekaterim zablišči še včasih iskra nekdanje navdušenosti. A roganje in smeh praktičnih ljudij prepodi jo v ozko sobico, kjer jo vsakdanje skrbi kmalu zatemnijo ali celo zadušijo.

Je li to šoli in občenemu napredku koristno? Gotovo bilo bi marsikaj bolje, ko bi gotovim činiteljem služile v vodilo besede našega dičnega Gregorčiča:

Uzorov mi nikar ne mori,
kot žarki solnčni so uzori:
en sam mi solnčni žarek daj,
ž njim božje solncece tam gori
na prvi najdem ti migljaj.
Kot solnčnih žarkov zlati trak
uzor je plemeniti vsak.

Idejalist.

ali lokalni kultus, nego boriti se v prvi vrsti za vseobči napredek šolstva in učiteljstva in za izboljšanje našega mizernega gmotnega stanja. Kdor izmeje učiteljstva se strinja s temi težnjami, oni nam je dobrodošel drug in sobojevnik; kdor ima drugačne želje, prosta mu je pot.

Naša organizacija je svobodna, vzrasla iz nas samih, brez ozira na zgoraj in zdolaj in proti volji mnogih, ki bi radi videli, da je učitelj ubog tlačan, brezpraven in brezpomemben. In v tej naši veličastni organizaciji imamo prvo in odločilno besedo mi sami in drugi nobeden. Ljuba in dobrodošla pa nam je vsaka stranka in vsaka oseba, ki nas podpira v naših težnjah. Saj, kdor je z nami in za nas, s tem smo i mi!

Premalo poznamo istrska učiteljska društva, da bi mogli izreči o njih konkretno sodbo, ali vendar se nam zdi, da ni vse tako, kakor bi bilo prav. Gg. tamošnjim tovarišem prav toplo priporočamo, naj z vsemi močmi delajo na to, da bodo učiteljska društva v prvi vrsti izraz mnenja in mišljenja društvenih pravih članov t. j. učiteljev ter naj zavrnejo vsakogar, ki bi roval proti naši solidarnosti, naši organizaciji, znabiti s prikritim namenom: „Divide et impera.“ Bodi nam vedno v čislih izrek: „Sloga jači, nesloga tlači!“

V premislek.

III.

Od nobenega človeka se ne more zahtevati, da naj nekaj zna, česar se ni učil, in nepreviden je le oni, ki poveri koga z delom, kojega le ta ni več. Pa pustimo šolsko pisarno in preidimo k pouku samemu. Tu se za začetnika začne šele pravo mučeništvo. Pred seboj ima 60—80 paglavcev, koje mora v II oddelkih poučevati. Dva oddelka hkrati! In kakšna! Slišal je že o takem pouku, morebiti tudi videl, a poučeval še ni. Kakšna skrb, kakšno delo! Popoldne ista mizerija. Sedaj se prične delo t. j. lovenje z ene strani na drugo, danes tako, jutri tako, vse se poskusi, pa le ne gre. Pripravljanja je slednji dan za 4 oddelke; to se vestno zgodi, a le ne gre, vedno je slabše. Disciplina, ki je bila prve dni dobra, se ruši. Da je mera polna, začno otroci, ki so početkom še pridno v šolo hodili, izostajati (jesensko delo); 20, 30, 40 % otrok manjka in sedaj delaj, dosezi uspehe, kakor Ti postava predpisuje. Ubogi učitelj-mučitelj! Sedaj manjka samo še kacega sitnega okrajnega šolskega nadzornika! — Hvala Bogu, ni ga, slabo vreme ga je splašilo. Jesenski dež daje učitelju, ki se je malo privadil ter dobil po več tedenskih poskusih malo prakse, kako se dva oddelka ob jednem poučujeta — upanje, da bodo otroci, ker ne morejo zunaj delati — sedaj gotovo polnoštevilno v šolo prišli. Kaj še! Zdaj lije dež curkoma, otroci nimajo dežnikov, so bos, pota so pod vodo. Zopet nič! Na zimo, ko bo sneg, tedaj pa gotovo pridejo. O kaj še! — Sedaj so pota zametena, po cesti so zameti, burja brije čez plan, vrh tega nimajo otroci ne obuval ne gorke obleke. Še 30 % jih ni v šoli, časih komaj 5—10 %. Tako, sedaj uči in glej, da imaš postavne % uspehov. — Kako vendar! Še $\frac{1}{4}$ tega nisem dosegel, kar dosežejo po večrazrednicah. Ali ne vidite zaprek? Neznanje v pisarni, pouk v 2 oddelkih (ozir. 4), revščina, delo, slabo vreme, slaba pota; mar mislite, da sem v mestu? Ja, da sem takoj, ko sem pričel, imel prakso, bi že bilo, a tako! Tako ne gre. Tudi če me obesijo! — In tako gre stvar lepo naprej: na pomlad delo na polji, paša itd. in ko se bliža

konec leta — c. kr. šolski nadzornik. Ako je človek, kateremu ni š vse, potem bo upošteval vse razmere; krajevne, vremenske a tudi učiteljevo prakso, tedaj je dobro, sodil bo uspehe (50% po okoliščinah; če je pa mož postave in š, potem se bo pa gotovo v kvalifikacijski tabeli glasilo —

Erfolg: ungenügend,
Fleiss: kaum genügend,
Fähigkeiten: gut,
Sitt. Benehmen: befriedigend.

Summa: ein schlechter Lehrer.

To si je pridobil, ker je letal tolikokrat in tolikokrat k sosedu, ko se je vestno pripravljaj, bil priden, poskušal in se z drugimi posvetoval, vse ni nič pomagalo: uspehov ni — in zatorej: slab učitelj. — Z Bogom uzori! Z Bogom sladke sanje! V prahu leži navdušenost.

Kdo je kriv? Oni, ki so novincu podelili službo. Kako se more misliti, da bode novinec brez prakse na enorazrednici — najtežji šoli — dosegel uspehov? Na enorazrednico sodijo najboljše učne osebe, izurjeni, praktični učitelji, z gotovim programom v žepu, ne pa novinci, ki si program na račun časa in pouka šele sestavljajo. — Krivda tu ne zadene nikakor učitelja, temveč oblast, ki mu je službo podelila. — V nobenem stanu ni tega, da bi kdo, zapustivši šolo, postal takoj samostojen voditelj, le pri nas učiteljih, le pri nas se nastavlja kot voditelji novinci in novinke. Vojaki, uradniki, advokati, notarji, sodniki — vsi so prej pod vodstvom, le učiteljstvo dela izjemo. A ta izjema dela veliko kvar pouku, veliko škodo šolstvu, in mnogim, mnogim neuspehom je kriva ravno ona — izjema. A kako temu odpomoči, vprašal bo marsikdo. — Takole: Kot pravilo, da, postavno bi morale biti zaukazano, da mora vsak novinec najmanj eno leto služiti na kaki dvo- ali večrazrednici. Tu bi si pridobil prakse pri pouku. To bi bila prehodnja stopnja iz normalnih vadniških razmer v nenormalne razmere enorazrednic. Na večrazrednici bi si pridobil tudi potrebnega znanja za poslovanje v šolski pisarni. Za to naj bi se pod vodstvom in nadzorništvom voditelja vadil in uril v pisarniških zadevah, a se ne tako, da bi on opravljal vsa pisarniška dela sam; vodja šole pa bi imel dolžnost podrejenemu učiteljstvu vse uradne posle razložiti in pokazati, pri spisovanju bodisi tiskovin, ulog itd. vse pojasniti itd.

Pisarniška dela bi pa tudi lahko na pripravnici upeljali. K temu delu bi se pa ne smelo šteti le izpolnjevanje šolskih uradnih spisov, marveč tudi prošnje, naznanila, odgovori sploh vse, kar rabi pisarna širazrednice. V to svrhu naj bi se v IV. letniku upeljala 1—2 uri na teden in to bi zadoštovalo.

Rešiti je pa še nekaj. Reklo se bo: kdo pojde pa na enorazrednice, tja ne gre nihče rad. — Res je, nihče ne gre rad na enorazrednico in kdor gre, gre po sili ali pa iz siromaštva. — To je istina. Kako bi se dalo pomagati temu, smo pa pojasnili že v II. članku pod tem zaglavjem. Torej: videant consules! —t—

Naše ljudsko šolstvo.

Ljudsko šolstvo pravzaprav ne spada v kompetenco državnega zbora, kajti država si je pač pridržala vso oblast nad šolo in učiteljstvom, bremena pa je popolnoma zvalila na dežele in na občine. V proračunu naučnega ministrstva se nahaja samo postavka 5,760.040 K za ljudsko šolstvo; od te svote pa odpade 4,648.548 K na učiteljišča in samo ostanek se porabi za državne ljudske šole.